

BATMAN ÜNİVERSİTESİ AÇIK BİLİM YÖNERGESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç

MADDE 1 - (1) Bu yönergenin amacı, Batman Üniversitesi mensuplarına ait yayınlar ile araştırma verilerinin yönetimi, uygun formatlarda derlenmesi, uzun dönemli korunması ve en geniş şekilde erişime sunulmasına ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.

Kapsam

MADDE 2 - (1) Bu yönerge, tümüyle ya da kısmen Batman Üniversitesi desteğiyle üretilmiş yayınlar ve araştırma verileri ile Batman Üniversitesi mensuplarının yayınlarını ve araştırma verilerini kapsar.

Dayanak

MADDE 3 - (1) Bu yönerge, Yüksek Öğretim Kurulu Açık Bilim Politikası, AB destekli OpenAIRE Advance projesi Açık Erişim/Açık Veri Politikası Hazırlama Rehberi, UNESCO Açık Erişim Politikası Geliştirme Rehberi, MedOANet ve PASTEUR4OA Politika Hazırlama Rehberi, LEARN projesi Modern Araştırma Verisi Yönetimi Politikası ve SPARC Europe Açık Veri ve Açık Bilim Politikaları Avrupa Raporu, Batman Üniversitesi Açık Erişim Yönergesine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

MADDE 4 - (1) Bu Yönergede geçen:

a) Açık Akran Değerlendirmesi: İnceleme ve yayın süresi boyunca hem inceleyen hem de yazarın birbirlerinin kimlikleri hakkında bilgi sahibi olduğu bir bilimsel inceleme mekanizmasını,

b) Açık Bilim: Bilimin; yayınların, araştırma verilerinin, laboratuvar notlarının ve diğer araştırma süreçlerinin ücretsiz erişilebildiği, araştırmanın yeniden kullanımı, dağıtımı ve üretilmesine izin veren koşullarla, diğer araştırmacıların birlikte çalışabileceği ve katkıda bulunabileceği şekilde yapılmasını,

c) Açık Eğitim Kaynakları (Open Education Resources): OECD'ye göre başkaları tarafından eğitim amaçlı olarak serbestçe yeniden kullanmaya ve sürekli iyileştirmeye izin veren açık lisansları kullanan öğretim, öğrenme ve araştırma materyallerini,

ç) Açık Erişim: Bilimsel literatürün internet aracılığıyla finansal, yasal ve teknik bariyerler olmaksızın erişilebilir, okunabilir, kaydedilebilir, kopyalanabilir, yazdırılabilir, taranabilir, tam metne bağlantı verilebilir, dizinlenebilir, yazılıma veri olarak aktarılabilir ve her türlü yasal amaç için kullanılabilir olmasını,

d) Açık Veri: Herhangi bir telif hakkı, patent ya da diğer kontrol mekanizmalarına tabi olmaksızın herkes tarafından ücretsiz ve özgürce kullanılabilen, tekrar kullanılabilen ve dağıtılabilen veriyi,

e) Akademik Arşivler ve Konu Arşivleri: Kamu kaynaklarıyla desteklenen bilimsel araştırmalardan üretilen yayınları, verileri ve diğer fikri ürünleri (tezler, ders malzemeleri, çalışma raporları, vb.) toplayan, düzenleyen ve uzun dönemli olarak arşivleyen sistemleri,

f) Akademik Çalışmalar: Batman Üniversitesi Mensuplarının araştırmaları, aldıkları fonlar ve yaratıcı faaliyetleri sonucu ortaya çıkan tüm çalışmaları,

g) Altın Yol Açık Erişim: Akademik dergilerde yayınlanan araştırmacıların çalışmalarının, yayınlanan dergi aracılığıyla ve yayınlandığı andan itibaren açık erişim olmasını,

ğ) Araştırma Verisi: Bilimsel yayınlarda sunulan sonuçları doğrulamak için kullanılan veriler (örn. istatistikler, deney sonuçları, ölçümler, gözlemler, görüşme kayıtları, görüntüler, vb.) veya bir proje sırasında kullanılan ve Veri Yönetim Planı'nda açıklanan diğer verileri,

h) Araştırma: Bilginin ilerletilmesi hedefi ile her türlü yaratıcı ve sistematik çalışmayı,

1) Araştırmacı: Çalışanlar ve doktora ğrencilerinin de dâhil olduğu, istihdam düzeylerine bakılmaksızın, her seviyeden Batman Üniversitesi araştırma personelinin herhangi bir üyesini,

i) Avrupa Açık Bilim Bulutu (European Open Science Cloud – EOSC): Avrupa Komisyonu'nun Nisan 2018'de ayrıntılarını açıkladığı, Avrupa Birliği'ndeki 1,7 milyon araştırmacı ve 70 milyon bilim ve teknoloji uzmanının akademik dergi ve kitaplarda "gömülü" verinin toplanmasını ve bu verilerin kullanıma açılmasını hedefleyen bir projeyi,

k) Batman Üniversitesi Akademik Arşiv Sistemi: Batman Üniversitesi araştırmacılarının yayınlarına ve araştırma verilerine açık erişim sağlayan arşivi,

j) Batman Üniversitesi Mensubu: Batman Üniversitesi akademisyenleri, personeli ve öğrencilerini,

k) Depolama: Dijital materyallere gerektiği zaman, sürekli erişimi sağlamak için yapılması gereken eylemlerin tümünü,

l) DOI (Digital Object Identifier - Sayısal Nesne Tanımlayıcı): Online ortamda bulunan bir fikri mülkiyeti ya da bu fikri mülkiyetin bir parçasını tanımlayan tanımlayıcıyı,

m) FAIR Prensipleri: Araştırma verisi yönetiminde veya Avrupa Açık Bilim Bulutu ile ilgili girişimlerden herhangi birinde yer alan bir kısaltmadır. Verinin Findable (bulunabilir), Accessible (erişilebilir), Interoperable (birlikte çalışabilir), Reusable (yeniden kullanılabilir) olması prensiplerini,

n) OpenAIRE: İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığının ortağı olduğu OpenAIRE Projesi, Avrupa Komisyonunun açık bilim hedefleri doğrultusunda bilimsel yayın çıktılarını, açık araştırma verilerine ve araştırma bilgisine erişime, verileri analiz etmeye olanak sağlayan ve içerik sağlayıcılara çeşitli servisler sunan teknik açık erişim altyapı projesini,

o) ORCID (Open Researcher and Contributor ID): Bilim insanlarını ve akademik otoriteleri benzersiz olarak tanımlamak için kullanılan alfanümerik kodu,

ö) Rektör: Batman Üniversitesi Rektörünü,

p) Senato: Batman Üniversitesi Senatosunu,

r) Telif Hakkı: Kişinin her türlü fikri çabası ile ürettiği ürünler üzerinde hukuken sahip olduğu maddi ve manevi hakların tamamını,

s) Uygun Arşiv: FAIR Prensipleri, OpenAIRE uyumluluğu, CoreTrust Seal gibi kalite standartlarını karşılayan arşivi,

ş) Üst Veri: Bir bilgi kaynağını tanımlayan veri kümesi. Başka bir ifadeyle, sayısal bilgilerin ve bilgi kaynaklarının bulunması, kimliklendirilmesi, kullanımı ve yönetimi ile ilgili yapılandırılmış, tanımlayıcı bilgiyi,

t) Veri Yönetim Planı (Data Management Plan): Araştırmacıların araştırma veri kalitesi, veri paylaşımı ve veri güvenliği konusundaki sorumluluklarını nasıl karşılayacaklarını gösteren planı,

u) Yayın: Kurumda bulunan araştırmacıların hakemli yayınlanmış (veya yayımlanmakta olan) çalışmalarını,

ü) Yeşil Yol Açık Erişim: Araştırmacıların, akademik dergilerde yayımlanan çalışmalarının yayına kabul edilmiş sürümünün birer kopyasının açık arşivlerde açık erişim olmasını, ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Yetki, Hak ve Sorumluklar, Kaynaklardan Yararlanma Hakkı ve Açık Bilim Komitesi

Batman üniversitesi sorumlulukları

MADDE 5- (1) Batman Üniversitesi'nin sorumlulukları şunlardır:

a) Açık Erişim / Açık Bilime geçişi gerçekleştirmek için gerekli altyapı ve finansmanı sağlamasının yanında, araştırmacıları ve diğer tüm personeli hedefleyen eğitim, öğretim ve bilinçlendirme yoluyla bu geçişi desteklemek ve güçlendirmek. Açık Bilim becerilerinin kazanılmasının, araştırmacılara sunulan mesleki eğitim ve kariyer gelişiminin ayrılmaz bir parçasının oluşturulmasına katkı sağlamak.

b) Benzersiz tanımlayıcıların (DOI'ler, ORCID vb.) kullanımının zorunluluğunu sağlamak.

c) Veri Yönetim Planlarının geliştirilmesi ile ilgili konuları içeren, ancak bunlarla sınırlı olmayan Ulusal ve Avrupa Birliği yasalarına uyumlu veriler ile ilgili tüm konulardan sorumlu bir veri yöneticisi atamak.

ç) Verilerin ve diğer kayıtların depolanması, korunması, kaydedilmesi, saklanması ve dağıtımı için uzun vadeli korumanın yanın sıra araştırmacılara uygun rehberlik için mekanizmalar ve hizmetler sağlamak ve bu hizmetleri geliştirmek.

d) Vatandaş bilimi projelerine katılım, açık akran değerlendirmesi deneyimi veya Açık Eğitim Kaynaklarının kullanımı gibi yayınlara ve verilere açık erişimin sağlanmasının ötesinde araştırma değerlendirmesi ve ölçme kriterlerini iyileştirmede Açık Bilim uygulamalarını yerleştirmek.

e) Akademik arşivin içeriğini sistem tarafından sağlanan istatistiklerle izlemek, politika uyumluluğunu takip etmek.

f) Kurumun akademik arşiv ve diğer araştırma altyapılarının FAIR veri ilkeleri (Findable=Bulunabilir, Accessible=Erişilebilir, Interoperable=Birlikte Çalışabilir, Reusable=Yeniden Kullanılabilir) ve Avrupa Açık Bilim Bulutu teknik özellikleriyle ilgili sertifika gerekliliklerine uygunluğunu sağlamak.

g) İçerik ve veri yayınlamak için Açık Lisans politikasına sahip olmak.

Batman üniversitesi mensuplarının sorumlulukları

MADDE 6 - (1) Batman Üniversitesi mensuplarının sorumlulukları şunlardır:

a) Bu Politikada belirtilen ilke ve şartlara uygun olarak yayınları, verileri ve eğitim kaynaklarını yönetmek.

b) Öncelikli üçüncü taraflarla herhangi bir anlaşma olmaması durumunda, yayınların ve verilerin üretimi, işlenmesi, depolanması, yönetimi ve dağıtımı ile ilgili örgütsel, düzenleyici, kurumsal ve diğer sözleşmeden doğan yasal yükümlülüklere uymak.

c) Verilerin işlenmesini yöneten ilkelerin (mevcut Politika ve fon verenlerin yetkilerine uygun olarak) bir Veri Yönetim Planında yer almasını sağlamak.

Yayınlara açık erişim

MADDE 7 - (1) Yayınlarla açık erişim aşağıda belirlenen şartlarda gerçekleştirilir.

a) Araştırmacılar akademik arşive telif haklarını göz önünde bulundurularak tam metnin (yayınlanmış makale veya makalenin yayınlanmadan önceki hakem kontrolünden geçmiş kopyası) yanı sıra ilgili üst verilerin önceden veya yayılandıktan sonra makine tarafından okunabilir elektronik kopyasını koyar. Araştırmacılar yayınlarının akademik arşive zamanında konulmasından sorumludurlar. Bu durum, yayınların açık erişimde yayınlanması (Altın Açık Erişim) durumunda da geçerlidir.

b) “Yeşil Açık Erişim” söz konusu olduğunda, yayınların tam metnlerinin en fazla 6 ay içinde (ya da sosyal bilimler ve beşeri bilimlerdeki yayınlar için 12 ay içerisinde) standart bir açık lisans altında erişilebilir olmasını sağlar. Monografların akademik arşive konulur, ancak yayıncı ambargosu sona erene kadar erişim kapalı kalır.

c) “Kapalı” yayınların görünürlüklerini artırmak amacı ile yayının üst verilerinin açık bir şekilde erişilebilir olması sağlanır.

ç) Batman Üniversitesi Mensupları, birden fazla kurumdan birden fazla yazarla işbirliği yaparak hazırladıkları çalışmaları Batman Üniversitesi Akademik Arşivi'nde depolayabilirler. Birden fazla Batman Üniversitesi Mensubu tarafından gerçekleştirilmiş çok yazarlı çalışmalarda ise, kaynağı başyazar depolar.

d) Batman Üniversitesi, mensuplarının yayınlarını bireysel veya kurumsal olarak değerlendirirken sadece üst veri ve tam metinleri yukarıda belirtilen şartlara uygun olarak akademik arşive konulan yayınları değerlendirir.

e) Üyelerini telif hakkı sahipliğini korumaya ve sadece yayınlama için gerekli olan haklar konusunda yayıncılara lisans vermeye teşvik eder. Bu, yayın sözleşmesinde ek kullanılarak mümkündür. Örnek şablonlara erişilebilir:

https://sparcopen.org/wpcontent/uploads/2016/01/Access-Reuse_Addendum.pdf

f) Araştırmacıları mevcut politikanın yürürlüğe girdiği tarihten önce yazdıkları yayınları akademik arşive koymaya ve bu yayınları mümkün olan en kısa sürede açık bir şekilde erişilebilir kılmaya teşvik eder.

Araştırma verilerine açık erişim

MADDE 8 - (1) Araştırma Verilerine Açık Erişim açık erişim aşağıda belirlenen şartlarda gerçekleştirilir.

a) Batman Üniversitesi, araştırmacıların bilimsel yayınlarda sunulan sonuçları doğrulamak için gerekli olan araştırma verilerini uluslararası standartlarda uygun bir arşive koymalarını sağlar.

b) Batman Üniversitesi verilerin ve hizmetlerin açık ve FAIR ilkelerine göre ele alınmasını gerektirir. Veriler ayrıca izlenebilir ve mümkün olan her durumda kullanılabilir olmalıdır.

c) Batman Üniversitesi Araştırma Ekosistemi “mümkün olduğunca açık, gerektiği kadar kapalı” ilkesine uyar. Eğer veriler yasal, gizlilik veya ilgili diğer (örneğin hassas veri veya kişisel veriler) nedenlerle açık değilse, bu anlaşılır biçimde açıklanmalıdır. Verilerin bulunmasını sağlayan üst verileri her durumda sağlar.

ç) Batman Üniversitesi Açık Bilim kaynaklarının izlenmesi için Açık Bilim Bulutu şartlarının kabul edilmesini teşvik eder.

d) Batman Üniversitesi araştırmacıların, dâhil oldukları her araştırma faaliyeti için uygun bir Veri Yönetim Planı sunar.

e) Batman Üniversitesi araştırmacıları uygun lisansların belirlenmesi yoluyla proje sonrası kullanım haklarını tanımlar.

f) Batman Üniversitesi araştırma verileri için minimum arşiv süresi, kalıcı bir tanımlayıcının atanmasından sonra 10 yıldır. Gerekli arşiv süresinin sona ermesinden sonra veya yasal ve etik nedenlerden dolayı bu kayıtların silinmesi veya imha edilmesi durumunda, bu tür eylemlerin tüm yasal ve etik perspektiflerinin dikkate alınması gerekmektedir.

Açık Bilim

MADDE 9 - (1) Batman Üniversitesi Açık Bilim uygulamaları anlayışını aktif olarak teşvik eder (Yayımlar ve verilere açık erişimin ötesinde). Örneğin vatandaş bilimi projelerine katılım, açık akran değerlendirmesinin kullanımı, açık eğitim kaynaklarının kullanımı, açık ve standart açık lisanslar altındaki verilerin ve içeriğin serbest bırakılması ve bunların gelişimini takip eder.

Altyapı

MADDE 10 - (1) Batman Üniversitesi onaylanmış kalite standartlarını karşılar (OpenAIRE uyumlu, FAIR ilkelerini karşılar) ve Avrupa Açık Bilim Bulutu ile bağlantılıdır ve kayıtların uluslararası standartlarda uygun arşivlerle ve OpenAIRE Üst Veri Şeması aracılığıyla birlikte çalışabilir olmasını sağlar.

Araştırma değerlendirme ve ölçme

MADDE 11 - (1) Araştırma Değerlendirme ve Ölçme aşağıda belirlenen şartlarda gerçekleştirilir.

a) Fon sağlayıcı kuruluşlar, diğer uygun birimler ile işbirliği içinde konuyla ilgili Avrupa'daki gelişmeleri ve Avrupa Açık Bilim Politikası Platformu'nun çalışmalarını izleyerek araştırma kalitesini ve Açık Bilim davranış ve uygulamalarını teşvik eden bir araştırma değerlendirme çerçevesi geliştirmeyi taahhüt eder. Farklı disiplinler ve farklı kariyer aşamalarında olan araştırmacılar üzerindeki etkilerini dikkate alır.

b) Açık Bilim uygulamalarını kullanarak ve çalışmalarını telif haklarına bağlı kalarak Batman Üniversitesi Açık Arşivinde yayımlayan araştırmacılar için ödül mekanizmalarının oluşturulmasını (örneğin açık platformlar aracılığıyla kesin olmayan sonuçları paylaşmak, açık yazılım ve diğer araçları kullanmak, açık işbirlikli projelere katılımı (vatandaş bilimi) vb.) taahhüt eder.

Eğitim

MADDE 12 - (1) Eğitim aşağıda belirlenen şartlarda gerçekleştirilir.

a) Batman Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı, bölümler ve diğer uygun kurumlarla (bu tür yasal hizmetler, araştırma destek personeli, Veri Yönetim Planı uzmanları) işbirliği içerisinde açık bilimin benimsenmesini kolaylaştırmak ve araştırmacılara, kütüphanecilere ve diğer destek personeline gerekli beceri ve uzmanlık sağlamak için eğitim kursları açmayı koordine eder. Bu tür eğitim kursları, açık erişim yayıncılığı, açık veri, veri yönetimi, araştırma verisi ve araştırma etiği için gerekli becerileri içerir.

b) Eğitim farklı disiplinler dikkate alınarak tüm kariyer aşamalarındaki araştırmacılara sunulur ve müfredata dâhil edilir.

c) Bu faaliyetler için Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığına uygun finansman sağlanır ve bu amaçla fon sağlayıcı kuruluşlar ile birlikte diğer paydaşlarla olan olası işbirlikleri araştırılır.

Açık bilim kurulu

MADDE 13 - (1) İlk üç yıl içerisinde her yıl, üç yılın sonunda takip eden dönemlerde her üç yılda bir Batman Üniversitesi Açık Bilim Yönergesini değerlendirmek, gerekli gördüğü hallerde yönergeyi revize etmek veya değiştirme çalışmaları yapmak üzere Batman Üniversitesi Açık Bilim Kurulu oluşturulmuştur. Kurul;

- Rektör veya görevlendireceği Rektör yardımcısı
- Fakülte Dekanları veya Temsilcileri
- Yüksekokul Müdürleri veya Temsilcileri
- Enstitü Müdürleri veya Temsilcileri
- Meslek Yüksekokulu Müdürleri veya Temsilcileri
- Batman Üniversitesi Veri Yöneticisi
- Batman Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanından oluşur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Çeşitli ve Son Hükümler

Yönergenin etkin olarak uygulanması

MADDE 14 - (1) Bu Yönergenin uygulanmasında ve gerektiğinde ortaya çıkabilecek anlaşmazlıkların çözümünde rektörlük yetkilidir.

Yürürlük

MADDE 15- (1) Bu yönerge, Senato tarafından kabul edildiği tarihte yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 16 - (1) Bu yönerge hükümlerini Rektör yürütür.

Yönergenin Kabul Edildiği Senato'nun	
Tarihi	Sayısı
13/07/2020	2020/15-09
Yönergede Değişiklik Yapılan Senato'nun	
Tarihi	Sayısı